

Plan for spesiell miljøtiltak i jordbrukets kulturlandskap «SMIL» for perioden 2020 – 2023.

engasjert
anerkjennelse
likeverd

<u>1. Innledning</u>	Feil! Bokmerke er ikke definert.
<u>2. Overordnet planlegging</u>	
2.1 Strategiprosessen	5
2.2 Målsettinger og prioriteringer	5
<u>3. Hvilke tiltak omfattes av SMIL – ordningen:</u>	
3.1 Gammel kulturmark	6
3.2 Biologisk mangfold	6
3.3 Kulturminner og kulturmiljøer.....	7
3.4 Planlegging og tilretteleggingstiltak.....	7
3.5 Avrenning	8
3.6 Kommunens prioriteringsliste	9
<u>4. Søknader</u>	
4.1 Hvordan søke	9
4.2 Tilskuddssatser.....	10
4.3 Arbeidsfrister	10
4.4 Utbetaling og innvilgning	10
4.5 Vilkår	10
4.6 Klagefrist:	11
<u>5. Administrasjon</u>	
5.1 Delegert fullmakt	11

Innledning::

En aktiv jordbruksproduksjon er en grunnleggende forutsetning for å ivareta kulturlandskapet. Grue kommune er en stor landbrukskommune hvor primærnæringene er den største næringen i kommunen. Primært produserer landbruket mat og skogsråstoff, men landbruket er også leverandør av kulturlandskapet som gir grunnlag for rekreasjon og folkehelse, og er en forutsetning for attraktive bomiljøer og innlandets reiseliv.

I Grue er det registrert 816 landbrukseiendommer av varierende størrelser. Mange eiendommer leier bort dyrka marka, slik at det i kommunen kommer inn ca. 136 søknader om produksjonstilskudd. Grue kommune har tilsammen ca. 65 000 daa dyrka mark.

Landbruket blir utfordret på flere områder, og spesielt i befolkningsrike områder, er jordvernet ett av dem.

Beitebruken i Grue blir påvirket av rovdyr som ulv, jerv og gaupe. Restriksjoner grunnet beiting på utmarksbeite øst for Glomma har ført til en kraftig reduksjon av antall beitedyr på utmarksbeite. Grue, Kongsvinger og Eidskog har noen av de beste utmarksbeitene i landet, men pga. av restriksjoner til beiting av småfe på utmarksbeiter øst for Glomma blir mange av disse beitene liggende «brakk». Det er derfor viktig å legge til rette for beiting av andre områder for å hindre gjengroing av kulturlandskapet. Trenden med å konsumere mindre mengde rødt kjøtt, vil også kunne medføre mindre bruk av ressursen som utmarksbeite utgjør. I tillegg til dårlig utnyttelse av en naturlig ressurs, vil også mindre beitetrykk medføre gjengroing og redusert kvalitet på kulturlandskapet.

Med et forventet framtidig vær med innslag av større nedbørsmengder over kortere tidsrom, vil utbedring av jordbruksdreneringen være et viktig tiltak.

Det er et ønske at den nye strategiene skal favne mange interesser, men man skal hele tiden ha med seg at dette er midler som avsettes i forbindelse med jordbruksoppgjøret, og at det er naturlig hele tiden å vurdere hvilke konsekvenser et prosjekt har for landbruket som helhet, og eventuelt den enkelte gårdbrukeren spesielt.

Bakgrunnen for arbeidet med tiltaksstrategien.

I 2005 ble det utarbeidet kommunale strategiplaner for bruk av SMIL (Spesielle miljøtiltak i jordbruket) og NMSK midler (Nærings og miljøtiltak i skogbruket). Dette ble gjort etter at Landbruksdepartementet hadde satt fokus på alle de ordningene som skulle bidra til å gjøre landbruket mer miljøvennlig. Blant annet ble det presisert at den enkelte kommune vet best hvilke utfordringer man står ovenfor, og at bevilgningsmyndigheten bør så langt ned i forvaltningsnivåene som mulig.

Dette er den tredje perioden med tiltaksstrategier for SMIL og NMSK. Tidligere er det vært utarbeidet strategiplaner for periodene 2010–2013 og 2014–2017. Høsten 2017 fikk Fylkesmannen i Hedmark og Fylkesmannen i Oppland i oppdrag å utarbeide et felles regionalt bygdeutviklingsprogram for perioden 2019–2022. Regionalt bygdeutviklingsprogram består av et overbyggende program med separate delprogrammer.

Både RMP og RSK vil være del av rammeverket når de kommunale tiltaksstrategiene for SMIL og NMSK skal utarbeides. De miljøutfordringene som er prioritert i RMP (Kulturlandskap, biologisk mangfold, kulturminner, plantevern og utslipp til vann og luft) gjenspeiles i tiltaksstrategiene i SMIL.

Tiltaksstrategiene skal sees i sammenheng med kommunenes samlede miljøinnsats på landbruksområdet. Kommunale planer og kartlagte naturverdier i kommunen, samt de prioriteringer og føringer som ligger i nasjonale og regionale miljøprogram er et viktig grunnlag. I Kongsvingerregionen har det vært arbeidet med å utarbeide en regional klima- og energiplan, arbeidet er nå i gang med å utarbeide kommunale klima og energiplaner som bygger på den interkommunal planen. I tillegg arbeides det med en næringsplan for Grue kommune hvor landbrukskontoret har vært med som bidragsyter fra Grues største næring, nemlig landbruket.

Den kommunale SMIL - strategien skal i utgangspunktet gjelde for perioden 2020 – 2023, men kan rulleres årlig ved behov for å endre prioriteringer i den gjeldende perioden.

2.1.strategiprosessen:

Grue kommune v/enhet for landbruk og teknikk har hatt ansvaret for å koordinere arbeidet med utarbeidelsen av tiltaksstrategiene jmf § 8, 2 ledd i forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket Det har vært et viktig utgangspunkt for prosessen med en god forankring i næringa lokalt. I tillegg ser landbrukskontoret nytten med en politisk forankring, kanskje spesielt da strategiprosessen gjennomføres rett i etterkant av et kommunevalg. Tiltaksstrategiene for SMIL og NMSK vil da være et naturlig introduserende ledd for den politiske oppmerksomhet omkring landbruksmessige temaer lokalt.

Det ble gjennomført et møte med faglagene i jordbruket, Grue bondelag og Grue bonde og småbrukarlag den 6. desember 2019. På møte deltok leder i Grue bondelag, leder i Grue småbrukarlag og enhetsleder for landbruk og teknikk På møtet ble innhold i tiltaksstrategiene diskutert. I etterkant av møte har faglagene kommet med skriftlige innspill til Grue kommune.

På bakgrunn av disse innspillene utarbeidet enhet for landbruk og teknikk en ferdige tiltaksstrategi, som igjen ble sendt ut på høring til faglagene. Den endelige tiltaksstrategiene ble videre sendt til politisk behandling i kommunen.

2.2.Målsetinger og prioriteringer:

Tiltak som bidrar til måloppnåelsen i forhold til det som er intensjonen med SMIL- midlene og som er i tråd med vilkårene i forskriften, vil kunne støttes med midler. Dette kan innebære at tiltak som ikke er nevnt her, men som er relevante vil kunne gis tilskudd.

Det vil kunne være ulike måter å prioritere mellom de omsøkte tiltakene. Dette kan gjøres både ved å innvilge visse typer tiltak framfor andre, men også ved å justere tilskuddsandelen høyere for spesielt ønskete tiltak. Les mer om de kommunale prioriteringen på side 9.

3. Hvilke tiltak omfattes av SMIL – ordningen:

3.1. Gammel kulturmark:

En av SMIL-ordningens hovedmål lokalt er å ivareta kulturlandskap og særpreg, med vekt på aktiv og klimavennlig drift, biologisk mangfold og variasjon, historisk dybde og tilgjengelighet for allmennheten.

Gjengroing av gammel kulturmark som innmarksbeiter/havnehager/slåttemarker/setervoller er en utfordring fordi det blir færre enheter med beitende husdyr. På mange av disse arealene vil dette gi et mindre beitetrykk som på sikt vil føre til at denne arealtypen vil avta. Bevaring av denne arealtypen blir høyt prioritert. Dersom det ytes SMIL-midler til istandsetting av gammel beitemark, vil det stilles krav om at arealene beites i minst ti år etter at omsøkte prosjekt er fullført og tilskudd utbetalt.

Det gis ikke støtte til nyetablering av beiter, dvs. der hvor arealtypen er gammel, etablert skog. Dersom arealet tidligere har vært beitemark, f.eks. mindre enn 30–40 år siden (jf. eldre flybilder), vil det kunne gis tilskudd til inngjerding. Dette fordi muligheten til å få etablert og gjenskape et godt beite innen relativt kort tid er tilstede. Søknader som gjelder inngjerding av fulldyrka eng til slått og beite gis ikke tilskudd.

Når det gjelder hva slags gjerder man kan få støtte til, er kravet at gjerdet skal være permanent. Skigard vil kunne støttes dersom slikt gjerde vil bidra til å løfte opplevelsen av et helhetlig kulturlandskap og kulturmiljø. For eksempel vil det være mulig å få støtte til skigard langs en seterveg eller rundt selve seterbebyggelsen. En eventuell gjerdetrasé som er mindre synlig vil kunne bli vurdert annerledes.

3.2. Biologisk mangfold:

Gammel kulturmark som er høstet ved beiting i lang tid har ofte en vegetasjon som inneholder verdifulle planter og kanskje rødlistearter. En del beiteområder er kartlagt og klassifisert som spesielt verdifulle både regionalt og nasjonalt. Noen av disse, spesielt skjøtsel av kulturhistoriske områder som gamle setervoller, gis tilskudd gjennom RMP-ordningen. De beitene som ikke er klassifisert som spesielt verdifulle kan likevel gis tilskudd gjennom SMIL-ordningen.

Etablering av dammer i kulturlandskapet sees som et viktig tiltak både for å opprettholde, men også utvikle det biologiske mangfoldet. Istandsetting og vedlikehold av eksisterende dammer vil bli prioritert. Det settes som krav at tiltaket blir gjort i samarbeid med våtmarksgruppa (NOF). Det gis i utgangspunktet ikke tilskudd til vatningsdammer. Tilskudd til årlig skjøtsel/ vedlikehold av fangdammer gis gjennom regionalt miljøprogram (RMP).

3.3. Kulturminner og kulturmiljøer:

Automatisk fredete kulturminner, som gravhauger, er det mange av i våre kommuner. Gjennom RMP-ordningen gis det tilskudd til rydding, beiting og slått på disse gravhaugene. Andre ikke fredete kulturminner, som bla. Gårdsalleer som det også er flere av i vårt område. Tilskudd til gårdsalléer gis både til total fornyelse og en delvis restaurering.

Nyere tids kulturminner slik som bygninger som ikke lengre er i bruk, gamle boplasser, steingjerder, rydningsrøyser, setrer og andre elementer knyttet til spor etter eldre driftsformer er viktig å ta vare på, ikke bare som en del av kulturlandskapet, men også med tanke på formidling og kunnskapsoverføring til nye generasjoner. Ordningen har begrensede midler og det er derfor viktig at det er de kulturminnene med høyest verdi for samfunnet generelt som blir ivaretatt gjennom denne ordningen. Kulturminner som særpreger landbruket i Grue er det viktig å ta vare på, slik som for eksempel stabbur med klokketårn, bryggerhus og skogssetre. Det er viktig at man benytter den kompetansen som finns bla. hos fylkeskommunen, slik at ting restaureres/settes i stand i tråd med antikvariske prinsipper.

I de årene hvor søknadsmengden er stor og midlene ikke strekker til, kan det være aktuelt å gi tilskudd til kun deler av et prosjekt. Det vil da være tiltak som må på plass for å ta vare på det aktuelle prosjektet slik som tak, takrenner og nedløp som vil bli prioritert.

På generelt grunnlag vil det ikke kunne gis støtte til bolighus. Men dersom huset har en helt spesiell tidstypisk arkitektur, eller er klassifisert som spesielt interessant/verneverdig av antikvariske myndigheter, vil tilskudd kunne bli vurdert.

Ved vurdering og prioritering av tiltak som berører verneverdige bygninger spesielt, søkes det faglig bistand hos fylkeskommunen.

3.4. Planlegging og tilretteleggingstiltak:

Dette gjelder større, helhetlige prosjekter som trenger støtte og starthjelp i forbindelse med det forarbeid slike prosjekter kan trenge, nettopp for å komme frem til gode og konkrete tiltak. Tiltak som er støttet med tilretteleggings- og planleggingsmidler vil seinere selvfølgelig bli prioritert høyt.

3.5. Avrenning:

Det moderne landbruket med mye åpenåker og store rasjonelle enheter har ført med seg store miljøutfordringer i vårt område. Med hjelp av statlige virkemidler ble mange mindre bekker lukket i tidsrommet 1960–1980. Mange av disse er blitt fornyet med større dimensjoner og bedre dybde, såkalte hydrotekniske miljøtiltak. Vi opplever fortsatt at det er behov for utbedringer av disse rørgatene.

På grunn av klimaendringene opplever vi større nedbørintensitet, og vi ser avrenning av overflatevannet skaper store utfordringer i forhold til erosjon. Samtidig opplever vi at det er behov for sikring av elve- og bekkekanter og flomdempende tiltak.

Viktige tiltak er derfor:

- Oppdimensjonering og senkning eller utbedring av eksisterende avløpsledninger for overflatevann. Senkning er ofte viktig for å gi nok dybde til videre drenering.
- Graving av åpne avløp til erstatning for eldre lukka avløp for overflatevann/bekker med behov for utbedring
- Avskjæringsgrøfter, inntak av overflatevann og nedløpsanlegg til lukket system
- Sikring av elve- og bekkekanter, samt anlegg av flomdempende tiltak. Grue kommune har 16 km med flomverker og for at flomverken skal fungere optimalt er man avhengig av at grunneierene passer på og vedlikeholder den delen av verken som er på sin eiendom. Dette er kostbare tiltak som grunneieren må bekoste, men som kommer alle innbyggerne i kommunen til gode.
- Etablering av fangdammer som økologisk rens tiltak
- Anlegg av biobed til oppsamling av plantevernmiddelrester

Ordinære avløp fra dreneringssystemer kommer ikke inn under ordningen. Tiltak skal ha en erosjonsdempende effekt for å være berettiget tilskudd, men forebyggende tiltak vil også bli vurdert. Søknader som innebærer positive tilleggseffekter oppstrøms/nedstrøms vil i utgangspunktet bli prioritert.

Utslipp til luft :

SMIL-ordningen åpner for tilskudd til dekke over eksisterende gjødsellager. Det er fram til i dag ikke behandlet noen søknad om tilskudd til dette formålet i Grue kommune. I den nye gjødselvareforskriften er det varslet et påbud om dekke over utvendige gjødsellager. Man kan derimot se for seg en større pågang på denne type tiltak hvis/når et eventuelt påbud kommer.

3.6. Kommunens prioriteringsliste:

1. Tiltak for å hindre forurensning
2. Tiltak i kulturlandskap
3. Verneverdige bygninger
4. Kulturminner
5. Andre tiltak

Samarbeidstiltak og tiltak som vil komme flere gårdbrukere eller samfunnet generelt til nytte vil bli prioritert høyt.

Ved mange søknader, og begrensede midler vil kommunen kunne innvilge søknader som har lavere prioritet for å kunne ivareta en helhetlig forvaltning av ordningen.

4. Søknader

4.1. Hvordan søke:

SMIL Søknaden sendes inn digitalt med innlogging via ID-porten i Altinn.

All nødvendig informasjon skal legges ved søknaden, dette kan være kostnadsoverslag, fotografier, kart med inntegning av område, underskrevet avtale med grunneier(e), uttalelser etc. Hva som er nødvendig informasjon varierer fra søknad til søknad.

Alle tiltak det søkes tilskudd for, skal befares i forbindelse med søknadsbehandlingen. Dersom landbrukskontoret finner det nødvendig kan vi be om at andre med fagkompetanse skal delta på slik befaring, og gi en uttalelse. I forbindelse med kulturlandskapstiltak som omhandler tilskudd til restaurering av bygninger, skal noen med antikvarisk kompetanse delta på befaring og gi uttalelse på søknaden

4.2. Tilskuddssatser:

Tilskuddssatsene varierer fra tiltak til tiltak, men ingen prosjekter støttes med mindre enn 30 % på hovedsøknader. Det ytes engangstilskudd med inntil 70 % av tilskuddsgrunnlaget. Vanlig tilskuddssats de senere årene har vært rundt 30–50 %. Når det gjelder ev. tilleggssøknader, står kommunen fritt i forhold til tilskuddssats.

4.3. Arbeidsfrister:

Arbeidsfristen settes til tre år etter innvilget tilskudd. Det vil være mulig å søke om utsettelse på arbeidsfristen i ytterligere to år jmf § 3, 5 ledd i forskrift om spesielle miljøtiltak i jordbruket. Dersom tiltak ikke er gjennomført innen fem år, vil tilskuddet inndras.

4.4. Utbetaling av innvilget tilskudd:

Innvilget tilskudd utbetales etter skriftlig anmodning fra tilskuddsmottaker og når prosjektet eller tiltaket har fått godkjent sluttregnskapet. Det kan likevel foretas utbetalinger på bakgrunn av innlevert og godkjent dokumentasjon etter hvert som deler av prosjektet eller tiltaket utføres dersom samlet tilskudd er på mer enn kr 10 000. Minst 25 % av tilskuddet holdes tilbake inntil arbeidet er fullført, sluttregnskap godkjent og tiltaket sluttbefart.

4.5. Vilkår:

Tilskuddet kan innvilges til foretak der det foregår en tilskuddsberettiget produksjon på landbrukseiendommen, og som oppfyller vilkårene jmf § 3 i forskriften:

- Må være registrert i Enhetsregisteret
- Må disponere husdyr eller areal og drive aktivt
- Må drive vanlig jordbruksproduksjon på én eller flere landbrukseiendommer
- Må følge gjeldende miljøkrav

Så lenge disse vilkårene er oppfylt er det ikke noe krav om at søker, eller leietaker i de tilfeller der eier har leid bort arealet, mottar produksjonstilskudd eller avløsertilskudd.

Andre aktuelle vilkår er:

- Ved felles tiltak skal det foreligge underskrift fra alle deltagere i prosjektet. Samt skriftlig avtale på hvem som skal stå for vedlikehold og hvordan og når dette skal utføres.
- Alle tiltak som gis tilskudd skal vedlikeholdes i minst ti år fra det er gjennomført.
- Alle tiltak som innebærer istandsetting og vedlikehold av bygninger skal utføres etter antikvariske prinsipper.
- Tiltak der det er naturlig, slik som ved etablering av dammer, innhentes innspill fra våtmarksgruppa i NOF lokalt.
- I forbindelse med tilskudd til istandsetting av gammel kulturmark/beite skal området vedlikeholdes med tilstrekkelig beitetrykk i minst ti år. Dersom tiltakshaver avslutter sitt dyrehold eller av andre grunner ikke skal benytte området som beite selv i løpet av denne perioden, må det fremlegges leiekontrakt for arealet eller på annen måte sannsynliggjøre overfor landbrukskontoret at området skal beites.
- Landbrukskontoret kan utover dette sette de vilkår som er nødvendig for måloppnåelsen i hver enkelt sak.

4.6. Klagefrist:

Vedtak om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket er et enkeltvedtak, og klagefristen er derfor 3 uker fra vedtak er kommet frem til partene jmf. forvaltningslovens § 29

5. Administrasjon:

5.1. Delegert myndighet:

Søknader om spesielle miljøtiltak i jordbruket «SMIL» behandles på delegert myndighet fra Grue kommunestyre jmf. vedtatt delegeringsreglement av 30.03.2009, punkt 4.

